

محراب

افهوقی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه در
شیمدیلک اون بش کونده نشر اولونور

مدرجات :

- ۱۶۱ «مدرسه لوده اکسینک اولان اصول تدریس میدر» محمد امینی
- ۱۶۲ «شرق و غرب» عبدالحق هادی
- ۱۶۳ «مثل اعلا» ، «صوک» محمد شرف الدین
- ۱۶۴ «سلفلریمیزی طانییالم» حسین شمعی
- ۱۶۵ «مدرسه» فاروق صدیقی
- ۱۶۶ «علی امیری» یوسف ضیا
- ۱۶۷ «منثور نفس : کاظم ظافر — قرآن : عبدالباقی — آجیلر : قدریه حصین — کیجه وکولش :
- ۱۶۸ «حلی ضیا — آجیلر شاعره سنه : شرف کاظم — یه رلوق : ۱۹۱۰

یعنی غرب حقوق مدنیه سیله مقایسه ایتک ایجاب ایدر . او وقت « فقه شریف » ك معاملاتنه عائد قسمی آکلاشیلیر . حالبوکه بو تاقی مدرسه لره کیرمه مشدر .

خلاصه مدرسه لرده اكسيك اولان تدریس اصولی دکلدر . علم تنقیسیدر . آثار انسیایه نك ناصل تدقیق ایدیله جکی اکثر مدرسه لرجه معلوم دکلدر . بو طرز حرکت بویله دوام ایتدکجه مدرسه تدریسانی هیچ برثره ویرمه ین ، دائماً کندی اوزرنده دونوب کیدن بر جرح حالنده جابالایوب دوراجقدر .

دارالفنون تاریخ فلسفه معلمی

محمد امین

« اجتماعی »

« شرق و غرب »

بوندن اولکی مقاله مزده بر شریعت تنقید ایدلدیکی زمان تدقیقاتك باشلیجه اوچ نقطه یه توجیه ایدلمسی لازمدر . اولاً موضوع بحث اولان شریعتك معین برغایه سی وارمی ؟ وار ایسه بوغایه نه در ؟ ثانیاً بوغایه یه واصل اولمق ایچون وضع ایتدیکی قواعد مطلوب اولان نتیجه یی استحصاله مساعده میدر . و بونلر آراهنده توافق واهنك نام موجود میدر ؟ ثالثاً اگر بویله ایسه احوالده بو قواعدی تقدیر ایتك و بونلری مطاع قیلمق ایچون مراجعت ایدلدیکی قوه تأییدیه لر تعلق ایتدیکی افعالك جنس و نوعنه کوره بر توازن وارتباطی حائزمیدر . دکلدر ؟ دیمشك .

شوحالده بواساستدن آیرلمه رق وعینی تسلسلی تعقیب ایدهرك هر برینی آری آری تتبع ایدهرك اولور ایسه ك ایکی حرث آراهنده کی تخالف اصلی منشأ اولنده تبارز ایدر و بو صورتله بونلر ك مقصد و هدف لرینك صلابتنی آراشدیرمق و انسانك احتیاجاته تقابل ایدوب ایتدیکنی کشف ایدلمك خصوصنده ایکی عقیده آراهنده یاپیله جق مقایسه نتیجه سنك تظاهری قولایلشمش اولور . بناء عایه اولاً غربی آله الهرق تدقیقا تمزه باشلایه لم :

مخالف غرب دولترینك منظومه تشریعه لرنده کوریلان آزجوق تفاوتلردن دولانی وضوحی محافظه ایتك ایچون بونلردن بریق و ترجیحاً هم صوك عصره حاکم اولان فکر لرك مصدری اولمسی و همده غربك بو کونکی حرثك سوائق و عاملنك چارپشدینی یز لرك محل

تلاقی بی بولمسی حسیله فرانسوی اختیار ایدم . خصوصاً بوضورتیه مؤسسات تشریعیه لرندن
الک زیاده اقبلا- آده بولندیغمز ، هپسندن فضله طانیدیغمز واستیناس ایتدیگمز بر قسمی
سچمش اولمق کبی بر فائده ده تأمین ایلش اولورز .

بو کوز فرانسه نظریات تشریعیه سنک اون سکنز نجی عصر فیلسوفلریله آنسیقلو پدیستلرینک
وضع ایتدکاری و قبل *apriori* حقوق طبیعیه دن عدا ایتدکاری حریت فردیه اساسندن ملهم بر
ده موقراسی به استناد ایتدیگنی کوریورز . دیمک اولور که : غرب ده موقراسی- سنک
غایه سی بو مفهوم مجردی تضلب ایتدیگمیز بر منظومه حقوقی وجوده کتورمک و بونکله
انکشاف فردی بی تأمین ایتمک در . حالبو که بر کره نهدن حریت فردیه دعواسی متعارفه
شکلنده اوله رق حقوق طبیعیه دن عد ایدیلور ؟ ظن ایدیورز که بو دعوا ایکی کره ایکی
درت ایدر کبی ذهنک بلا اثبات طوغریاغنی قبول ایتدیگی و باشقه درلو اولمسی تصور
ایده مدیگی خصوصاً تن دکدر . بناء علیه بتون از مشهور فیلسوف و آنسیقلو پدیستلرک
عقولرینه مغروراً بز بو قضیه بی بلا مناقشه قبول ایتمکده معذورز . چونکه طبیعتیه نظر
ایتدیگمز زمان وقایعک بونک لهندن زیاده علمنده اولدیغنی کوریورز . بی آدمک
بودنیا به گلسنده نه فعلاً و حتی نه ده اراده ذاتی بر تأثیری اولدیغنی مشاهده ایدیلور .
نصل اولورده هیچ بر دخل و صنعی اولمدیغنی ، صاحب قوت بر اراده به رام اولمقدن
باشقه بر علاقیمی بولمدیغنی بر ایشده ادعای حقه صلاحیتی بولنه یلور . حریت بالطبع
مساسی حواس خمسّه ایله محسوس مجسمات افاده ایدن لفظلردن دکدر . او ، هر مفهوم
مجرد کبی انجق ضدی ایله ادراک ایدیلان کلماتدن بولمدیغنی جهته دماغ بشیر آکا بر احاطه
و موجودیت تعیین ایده بیلیمک ایچون ذهنده وظیفه مفهومی تصور ایتمک مجبوریتنده در .
بناء علیه وظیفه تک لاحق اولمدیغنی بر یرده ایسه حتمک وجودی نصل تصور اولنه یلور ؟
انسانلر حقوق طبیعیّه ادعا ایده دورسونلر - اونلرک تعبیرلری قوللانه لم - طبیعت کندی
غایه سنی تعیین ایتش قوانین منظمه و ثابته سیله بتون اراده و آرزولره رغماً هدفه طوغری
مدرک و غیر مدرک کافه موجوداتی سور و کلیوب کتوریورز . و مادام که حتی اکل موجودات
اولان بی بشرک بیله بوقواعدی تغیر و اخلاص قدرتی یوقدر . و مادام که اوده دیکرلری
کبی بونلرک منقاد و زبونیدر . او خالده حریت فردیه زه دن استخراج قیلور . و ایسته
بو ملاحظه و مطالعه لره بناء شو دستور فلسفی بی عندی بر فرضیه تلقی ایتمکده کندمزی

عقلی کوریورز . بز بوراده كرك حرتی و كرك قوانین طبیعی بی شامل معناسنده یعنی
مادی و معنوی مفهومی تعلق ایدیورز . چونکه بزجه بتون معنوی دیدیکمز خصوصات
دخی عینله مادیات کی قوانین طبیعی و مقرریه تابعدر .
عندی بر تلقیدن عبارت اوله رق قبول ایتدیکمز بوغایه عجیافعلیائده محل تطبیق بوله بیلیمش
و مطلوب نتیجه موضوع قوانین ایله استحصال ایدیه بیلیمشیدر ؟ مع التأسف بز نفس الموق ،
حرکت ایده بیلیم کی ینه طبیعتک بلا مزاحم هر کسه تهیه ایتدیکی خصوصاتدن غیریسنده
فردک ! هر هانکی صنوف اجتماعییه منسوب اولور ایسه اولسون نه افعالیده و حتی نه ده
دوشونجه لرنده حریتی اراده ایده جک بز دلیل و اماره یه تصادف ایدمیورز . واقعا بو کون
بر عمله ، فایده سنی ؛ بر مامور ، یازمخانه سنی ؛ بر چفتیجی تر لاسنی ترك ایتمکده لفظاً و قانوناً
مختاردر . اسکی زمان اسراری کی کندیسنی تعقیب ایله صاحبک صوابانه تسلیم ایدن بر
قانون و قوت یوقدر . لکن کندیسنی باغلايان دها گرفت باغ و قیدلر بو اختیاری سلب
ایتمیورمی ؟ کندیسنده بو باغ و تضییقلری قیروب آتابیلیمک اقتداری موجودمی ؟ بوله
برشیته تشبث ایتدیکی وقت آنی بکله ین فلاکت واضطرارلر صوابا التنده ایگله مکدن دهای
خفیفدر ؟ یوقسه بو کونکی غرب اقتصادی مقابله منسک و آنی مدافعه ایدن غرب قانونلرنسک
تضییقاتی و پنجه لرینسک شدنی اسکی طویراق صاحب لرنسک قوتندن دهای آز مؤثردر ؟ هر
حاله بو کونکی صنایع جسمیه صاحب لریله بیوک سرمایه دارلرک بیکلرجه اسر قوللایان
اسکی اراضی صاحب لردن دها رحیم و شفیق اولدقلری ادعا ایدیه ماز ظن ایدرم . اور و پاده
حریت حقیقیه یه دائر برشیته تصادف ایتدیکمز یوق . کوزه کورینان یالکمز خودبین ،
انصافسز ، ظالم بر مجادله معیشت و ارکه بتون فضائل بشریه یی سیلوب سپوریور . قوه
حرکتی بیلکدن آلان بر رقابت سائقه سیله فردلر اولسون صنوف اولسون هر کس و جملة
بر بر لری ازدرک و یقه زق ممکن اولدیفی قدر آز چالیشوب چوق متعم اولغه جبالا مقده .
ویل ، بودیدیشمه ده مغلوب اولانلر ! چونکه طانیلان یالکمز بر معبودوارک اوده موفقیت .
یونک نه پسانه و هر هانکی واسطه ایله استحصال ایدلمش اولدیفی صورتور ارشیدران کورلیور .
تفضیلا نه کیره رک موضوع عمرک حدودی تجاوزا ایلکدن چکنمه سهک غربده هر کون توالی ایدن
جانیات اجتماعیه تک بر کونلک وقوعات حیاتیه سی اوزرندن بالذریقی تقابلی قالدیره رق اورطه ده کی
نجه مستکره شرح لری کویسترز ؛ ضعیفلرک ، و خصوصاً قادیلرک ایکلتیلرینی دینلندیررک .
فقط نه حاجت بو خور دانا نلرک بو غوق صدالری ذاتاً قولالمر مزده اوغولدامیورمی ؟ .

«اوت»؛ انقلاب کبير عاملاری ده بتون پارلاق و مطمئن سوزلره رغماً شو پك جاذب و فلسفی نظریه لریله دنیا به یکی بر جریان ویره مدیلر. بونلر، معقبیری اولان بتون متشرعلرك جلدلره قانونلرینه اجتماعیا تحیلرینك طومار طومار یازیلرینه رغماً - بزحربت فردیه دن واز چكك - حیثیت فردیه بی بیلله تأمین ایدمه مدیلر. بوغایه نك استحصال ایدیه ماش اولمسه کوره هیچ اولمزیسه یابدقلى قوانین و نظامات بواسانه متوجه اولسه و آرالنده بر آهنگ و ارتباط بولمسه بز بونی ده کورده میورز. بر طرفدن حقوق فردیه برحق طبیعی در دینور و بو بر متعارفه شکنده قبول ایدیلوب اثباتنه بیلله احتیاج کورلیور. دیگر طرفدن مفرط بردولتجی اولان روما قانونلری تمادی ایتدیریلیور. «انجق» بونلرده برانسجام منطقی بر اقیه حق قدر آرالرینه نظریات فردیه بی تقویه ایدن مواد سرپشدیریلیور.

تضاد . اوت تضاد ، فقط ..

و هله اولاده پك غریب کورینان شو تضاد غربك تاریخ تکاملی تدقیق ایدلدیکی زمان پك طبیعی و منطقی اولدینی تظاهر ایدر .

صحنه تاریخیه نك آنا خطرینه بر عطف نظر ایدلم ادوار تاریخیه نك بش قسمی آری آری کوزدن کچوردم :

برنجی دور : قبل المیلاد ۵۸ تاریخنده «غول» قطعه سنك ژول سهزار طرفدن فتحنه تقدم ایدن «غالیک» gallique ویا «سهلتيك» celtique دور بدرکه ؛ بودور معلومات تاریخیه جهندن بیوک بر بوشلق کوسترمکده در .

فتح انساننده غول قطعه سنك اوچ قسمه منقسم اولدینی ایکسینك اساساً اداره ویا عادت و طبایع اعتباریه رومانك تحت تأثیرنده بولندینی اوچنجیدینی ایسه شمالده : «بلژ» belges [غال یا Kyrmis] لر ؛ جنوبده : «اکیتن» aquitaines لر ؛ ووسطده : «سالت» Celtes لر طرفدن مسکون اولدینی و بونلره «ایبر» Ybères و «لیکور» Liques نامیه ایکی قومك تقدم ایتمش اولدینی کوریلیر .

تاریخ ؛ ایبرلرک ؛ اهالی اصلیه دن اولوب پرده جوارنده اسکان ایتمش و بالآخره اسپانیای استیلا ایتمش بولندقلرینی ؛ بونلرده جا کیمت سیاسی و اجتماعیه نك قادینلرده بولوب ارکک اولادلره ترجیحاً قیزلرک پدرک میراثی اصحاب ایتدکلرینی ؛ انجق ارکک قرده شلرینك وضعیت و موقعلرینك تنظیمیه مکلف بولندقلرینی ؛ زوجک زوجه به دراخومه ویردیکنی ؛ بیوک قیز میراثه نائل اولدینی زمان چوجقلرینك کندی ناملرینی الدقلرینی و حتی زوجک

بیله بواسطه تخلص ایتدیکنی ؛ لیکورلره کمنجه عینله ایبه رلرک عاداتیله مألوف اولدقلریجه وانجق بونلرک اهالی اراضیلیه دن ویاخود آسیادن هجرت ایتمش آریانی اقوامدن اولملری خصوصنک مختلف فیه بولندیغنی قید ایدیور .

مع هذا بتون غول قطعه سی اهالیسی ، هر هانکی نام ایله یادایدیلیر ایسه ایدلسون جمله سنک استقلال تامه ویکدیگرندن آری اصول اداره لره مالک مختلف قبائلدن متشکل بولمقده ایدیلر . زول سه زار بونلری « چیویتاتس Civitates » نامیله برتشکیلاته ربط ایتشیدی . بو اقوام ارا سنده رئیس حکومت انتخابی ایچون اوچ شکل موجوددی . برنجی شکله کوره ایفای وظیفه حائده بولان رئیس خلفی عالمی طرفدن تعیین ایدردی . ایکنجی شکله ایسه رئیس « سناتوس » طرفدن انتخاب ایدیلردی . اوچنجی شکله ایسه هم « سناتوس » هم رئیس طوغریدن طوغری به اهالی طرفدن انتخاب قیلینوردی . رئیس لرک مدتی برسنه ایدی . رئیس انتخابی هر هانکی شکله اولورسه اولسون ومدت خدمت لرندم کندیلرینه ویریلان صلاحیت نهدن عبارت بولور ایسه بولنسون هر حالد بتون قبائلک برر « سناتوس » ی واردی . مع التأمف بونلرک وظائف وصلاحیتلرینک تفرعاتنک نهدن عبارت بولندیغنی مجهولمز بولمقده در . شو قدر که معلوم اولان ورنبنده بالاده تعداد قلنان خصوصاً بدن بواقوامک تشکلات اجتماعیه لرندم حقوق فردیه نک غالب بر موقعه بولندیغنی آشکار بر صورتده نمایان اولمقده در . اگر بوتارنجی بوشلق اولمسه ایدی . هر حالد بو کونکی پارلمنتورله ده ائی بر مقایسه یاقمقغمزه امکان الورردی . . شیمدیکی حالد بونلره بر مین یاپشدره رق ایکنجی یعنی « غالو - رومه Gallis Romaine » دورینه کچلم :

بودورک بتون وقوعات تاریخی سی زول سه زار طرفدن فتح عسکری صورتنده باشلا یوبه حریت فردیه دن زیاده اطاعت فردیه بی مطمح نظر ایدنمش و « حاکمیت مطلقه دولت » صورتندم تجلی ایتمش اولان روما قانونلرینک روح اساسائی بو قطعه به تشمیل ایچون یاپیلان مجادله لردن عبارت بولمقده در . « اوغوست » طرفدن ایتدار قلنان شو تمثیل اجتماعی و حقوقینک استحصالی ضمنتده مراجعت ایدیلان اصوللرله وجوده کتوریلان اداری تشکیلاتک ایجابات احوال وزمانه کوره نه صورتله ونه مقصدله تبدیل وتغیر ایدلدیکنک ؛ ونه کی سوائق وتاثرات تحتندم بودورک ایلک قسمندم یعنی « دیوقلسیه » کمنجه به قدر احرارانه حرکت اولوب آندن صکره تضیق وشدت ابرازینه مجبوریت کورلدیکنک علل واسبابی شرح وتفصیل کیفیتی موضوعمه طوغریدن طوغری به تماس ایتدیکی کجه

قرآن

کلام حقك اى قرآن دیشان
سن اوگر تذك بزه شرع متینی
محمد یو کسلوب آلدی سادل
سنی ای گوکارک نور مبینی !
بشر بر ظلمت هیچی ده پویان
ایکن نورگله طولدیردک زمینی
طبیعتدر لسان خوشیانی
طبیعی سنده کی آواز دینی
سنی جاننده پنهان ایلم بن
زباب قلبك سنك اینی .

یکی قاپو مولو بخانه سی: عبدالباقی

بزی غایه مزدن اوزاقلش دیره جفی جهته آنحق مقصد مزنی
تأیید ایدن نقطه لری مختصر آقیدایله اکتفا ایلیه جگن:
ایلك زمانلرده « چیوتیائس » لر اوج قسمه
آییرلمشیدی :

« ۱ » « تابع چیوتیائس Civites sujettes » لر :

بونلرک احوالی پک بارز اوله رق تلخیص ایدن علامه
« جیرو Giraud » نک بو باند کی سوزلری عیناً نقل
ایدیورز . مومی الیه دیورک : بونوع اداره محلیه لرده
تطبیق ایدی لان اصول و قوانین مملکتک نه اسکی قوانین
شخصیه سندن ، تشکیلات عدلیه سندن ، استقلالندن
وحتی نه ده ملکیت اراضیدن هیچ برشی بر اقامه شدی
حقوق تصرفیه موقت و قابل استرداد برحق انتفاع شکنه

افراغ اولمش قردلر نامتناهی مکلفیتره تابع طوتلش و اراضی کفی ویرکولره باغلامش
والحاصل بوانوام معلویه روما حکومتنک کیف و اراده سنه متقاد طوتلشیدی . بونلرک روما
منفعتندن باشقه بر تأمیناتلری و لطفکارلغندن باشقه بر امیدلری قالمامشیدی .

« ۲ » « ممتاز چیوتیائس Civitates privilégiées » لرکه : بونلر اداری بعض استقلاللره ؛
مختار اداره بلدیله نائل ایدیلر . بونلرایکی صنفدی : اولاً ؛ رومالی ویالاتین و یا خودده باربار
یعنی اجنبی اولوبده حکومت طرفندن بر مقصد و غایه تحتده غوله یرلشدیرلش قولونلر .
ثانیاً روما ذهنیت و اساسات اجتماعیه سیله بر درجه یه قدر استیناس ایتش اقوام اصلیه دن
اولان شهرلرله جماعتلر .

« ۳ » « سربست و دوست چیوتیائس Civitates libres et alliées » لرکه بونلر
استقلال داخلیلری ، حکومتلری ، تشریعلری ، حاکمیلری محافظه ایتشلر و روما
والیلرینه هیچ بر صورتله مربوط بولنمالمشیلردی . وحتی بو وائیلر بوقیل مملکتلردن
کچدکاری زمان رتبه موقعلرینک کندیلرینه بخش ایلدیکی علامات و امتیازاتدن تجرد ایتک
مجبوریتنده بولنورلردی . بونلر آنحق رومانک موافقی استحصال ایدلمکسزین اعلان
حرب و عقد صلح ایدمه مامک و اتفاقلر وجوده کتوره مامک کی خصوصات ایله مقید دیلر .
حقوق فردیه و استقلال شخصی اساسندن ماہم سالتیک عرف و عاداتی یرینه دولت

آمبر

۲

کدرلر بندر .. اشتراك سوم
خزمنی عالمده بیلن اولماسون !
یا لکنز بنچون خلق ایدلدی ألم
اونکله کیمسه نك قلی دولماسون !

بر معمایم که . حلم مشکدر .
یوزمه هر باقان صانیر خندانم .
او گولن ، شاد اولان روح دکدر
هر آن دردلیم بن روحا کریانم ..

فکریمی جهانده یوقدر بر بیلن
ذهنمدن نه گچر ، گوکلم کیمک در؟!
بو حالرمله بر مجهولم که بن
قلبمدن آکلایان جهانده نادر !!

قمریه صبیح

حاکمیتی اساسنه استنادایدن حقوق وقوانینک
اقامه سی و بو صورتله عمومی پوائیقه لریله
متوازن کیده بیله جک یکنسوق و متحد بر
تشکیلات وجوده کتورلمسی خصوصنده
کیریشیلان شومبارزه لرك «سه لیک» اقوامک
عادات تشریعه لری اوزرنده نه درجه یه قدر
مؤثر اوله بیلدیکنی ونه ایزلر بر اقدیغنی متعاقب
اوج دورده تعقیب ایده لم . فقط دهاشمدیدن
یوبابده قطعی بر نتیجه استحصال ایدیه مدیکنی
وانحق یکدیگریته ضد اساساته مستند بر
مکمل شکلات وجود بولمسنه سیبیت ویرلدیکنی
سویله بیلیرز . چونکه تا ۴۷۷ سنه سنه قدر
دوام ایدن بو حالک صوک آواننده بیله غولک
شمال غریبسنده بو صرف وعاداتک محکم
ومرعی بولمقده اولدیغنی کوریورز .

خریستیانلق فکر و حسلرینک انطباعاتدن متأثر اولان بو ایکی فکر او تاریخن
اعتباراً نازمانمزه قدر دوام ایده کلان مجادلات سیاسیة واجتماعیة اوزرنده نافذ اولمش
وهروقت برینک دیکرینه غلبه سی تأمین صورتندہ تجلی المش بولندیغنی کوره جکز .
یوجهته اشارت ایتمدن او چنجی یعنی غالوفرانق Gallo frauque دورینه کچمک ایسته مدک .

«عبدالحمید هادی»

